

Nr 24.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Understöd åt lanthushållningsseminariet å Rimforsa jämte i ämnet väckt motion.

I årets statsverksproposition (IX ht, p. 39, s. 97—100) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Understöd åt lanthushållningsseminariet å Rimforsa för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 183 300 kronor.

I samband härmed har utskottet behandlat en inom riksdagens andra kammare väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 361, av fru *Ewerlöf m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att avlöning till rektorstjänsten vid Rimforsa lanthushållningsseminarium skall utgå enligt lönegrad Ca 29, dels att — under beaktande av vad som anförts i motionen — till Understöd åt lanthushållningsseminariet å Rimforsa för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 220 000 kronor.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för yrkandena, får utskottet hänvisa till motionen.

I skrivelse den 24 oktober 1953 har *styrelsen för lanthushållningsseminariet å Rimforsa* hemställt, att seminariet för budgetåret 1954/55 skall tilldelas statsbidrag med 219 596 kronor.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 1 september och yttrande den 26 oktober 1953 föreslagit, att anslaget för nästa budgetår skall uppräknas med 61 700 kronor till 220 000 kronor. Det begärda anslagets fördelning å olika poster framgår av följande tabell.

	Kronor
1. Bidrag till avlöningskostnader och fortlöpande pensionsavgifter för lärarpersonalen	132 300
2. Bidrag till arvoden åt speciallärare	18 000
3. Bidrag till driftkostnader	29 700
4. Extra driftkostnadsbidrag	40 000
	Summa kronor 220 000

I sin motivering till anslagshöjningen erinrar lantbruksstyrelsen inledningsvis om att Kungl. Maj:t genom beslut den 9 oktober 1953 bemyndigat chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla sakkunniga för att utreda frågan om utbildningen av lärarinnor inom det husliga området i dess helhet. Med hänsyn härtill har lantbruksstyrelsen ansett sig icke böra föregripa det resultat, vartill denna utredning kan komma, genom att nu framlägga

förslag, som kan försvåra en framtida omläggning av utbildningen av lant-hushållslärarinnor. Å andra sidan har lantbruksstyrelsen funnit det varken möjligt eller lämpligt att begränsa anslagsäskandena till seminariet därhän, att seminariets möjligheter att på ett ändamålsenligt sätt bedriva undervisningen äventyras. Lantbruksstyrelsen har emellertid inskränkt sig till att föreslå, vad som syns oundgängligen nödvändigt.

Beträffande de olika posterna anför styrelsen följande.

1. För lärarpersonalen vid Rimforsa har vissa löne- och pensionsändringar genomförts dels den 1 juli 1951, dels den 1 juli 1953. Förstnämnda dag blev sålunda de fasta lärartjänsterna vid seminariet lönegradsbetecknade. Sju av lärarna, däribland rektorn, erhöll därvid ordinarie facklärartjänst i Ca 23, medan återstående två lärare erhöll extra ordinarie facklärartjänst i Ce 21. Utöver lön å lärartjänsten tillerkändes rektorn ett särskilt arvode, vilket fr. o. m. den 1 juli 1952 faststälts att utgå med 350 kronor för månad. Fr. o. m. den 1 juli 1953 har emellertid rektorn — såsom ett resultat av 1949 års tjänsteförteckningskommittés arbete — erhållit vikariatslöneförordnande att bestrida göromål, som ankommer på tjänsteman i 29 lönegraden. I samband därmed har det särskilda rektorsarvodet indragits. Därjämte har ordinarie fackläraren i närings- och födoämneslära samt ekonomilära ävensom ordinarie fackläraren i husdjurslära och mjölkhushållning uppflyttats till Ca 25. Eftersom denna precisering av den med tjänsterna förenade undervisningsskyldigheten utesluter rektorn, kvarstår hon såsom innehavare av ordinarie facklärartjänst i lönegrad Ca 23. Rektorn tillhör i denna befattning löneklass 26, tredje lönerummet, varför hennes sammanlagda löneförmåner före den 1 juli 1953 uppgick till $(15\,480 + 4\,200 =)$ 19 680 kronor. Detta belopp överstiger med 1 392 kronor lönen enligt löneklass 29, till vilken rektorn är att hänföra fr. o. m. den 1 juli 1953. Till förekommande av löneminskning har lantbruksstyrelsen i särskild skrivelse hemställt, att rektorn fr. o. m. den 1 juli 1953 skall placeras i 31 löneklassen. Lantbruksstyrelsen finner emellertid även angeläget, att rektorn tillförsäkras pension, som svarar mot de löneförmåner, som är förenade med tjänst i 29 lönegraden. På grund härav föreslår lantbruksstyrelsen, att rektorstjänsten skall överföras på ordinarie stat i 29 lönegraden, varmed följer pension enligt pensionsklass 32. Denna pensionsklass finner lantbruksstyrelsen väl avvägd i betraktande av att fr. o. m. den 1 juli 1953 lant-hushållsskolornas rektorer har placerats i Ca 27 och därmed i pensionsklass 30 samt två av seminariets lärare i Ca 25 och därmed i pensionsklass 28. Avlönings- och pensionskostnaderna för rektorn har beräknats i enlighet med styrelsens här framlagda förslag. För lärarna i övrigt har avlönings- och pensionskostnaderna beräknats med utgångspunkt från de för dem fastställda lönegraderna samt med beaktande av sedvanliga regler om sneddnung och uppflyttning i löneklass.

Enligt lantbruksstyrelsens förslag, för vilket närmast redogöres under anslagspunkten Lägre lantbruksundervisning m. m.: Understöd åt vissa lantbruksundervisningsanstalter: Avlöningar, skall statsbidrag utgå med 90 pro-

cent av samtliga engångsavgifter i anledning av pensionsregleringarna 1950, 1951 och 1953 för lärarpersonalen vid de lägre lantbruksundervisningsanstalterna. Detta förslag gäller enligt lantbruksstyrelsen i lika mån för lärarpersonalen vid Rimforsa. Då lantbruksstyrelsen icke nu har sig bekant storleken av uppkommande engångsavgifter vid seminariet, erinrar styrelsen om att det för pensionskostnader avsedda beloppet kan komma att stiga, därest riksdagen skulle biträda lantbruksstyrelsens förslag i fråga om dessa avgifter.

2. För närvarande är åtskilliga ämnen icke alls eller endast dåligt företrädda i seminariets undervisningsplaner. Med hänsyn till angelägenheten av att eleverna vid seminariet erhåller en tillfredsställande yrkesutbildning inom samtliga de ämnesområden, som hör till lanthusmödrarnas verksamhet, tillstyrker lantbruksstyrelsen, att seminariet tilldelas ett belopp av i runt tal 18 000 kronor såsom bidrag till arvoden åt speciallärare.

3. Anslagsbehovet under denna punkt har enligt nu gällande bidragsgrunder beräknats med utgångspunkt från att under läsåret 1954/55 32 lärarinnelever åtnjuter undervisning i 323 dagar, 30 aspirantelever, fördelade på 3 grupper, i 91 dagar samt 15 hushållselever, likaledes fördelade på 3 grupper, i 98 dagar.

4. De bidrag av statsmedel, som Rimforsaseminariet uppbär för sin utbildningsverksamhet har visat sig icke ens tillnärmelsevis täcka de dryga kostnaderna för seminariets drift. Då elevernas avgifter för undervisning och inackordering självfallet icke kan hållas alltför höga, har seminariet sedan åtskilliga år gått med betydande förlust. Detta har haft till följd att seminariets lokaler och utrustning kommit att befinna sig i bristfälligt skick. Då seminariet icke heller haft råd att i önskvärd omfattning anställa biträdespersonal, har eleverna under utbildningstiden belastats med onödigt rutinarbete, vilket givetvis inverkat menligt på undervisningen.

På grund av sitt beträngda ekonomiska läge har Fredrika-Bremerförbundet i egenskap av huvudman för seminariet under de sista åren sökt utverka ökat statligt stöd. För budgetåret 1952/53 erhöll förbundet statsmakternas medgivande att av det för nämnda budgetår anvisade förslagsanslaget av 138 000 kronor till understöd åt seminariet taga i anspråk ett ytterligare bidrag av högst 25 000 kronor. Beloppet har använts dels till täckande av uppkommet driftunderskott å skolverksamheten, dels till avlönande av extra biträdespersonal. På grund av remiss har lantbruksstyrelsen den 26 september 1953 avgivit utlåtande över en av förbundet gjord framställning om utbekommande av motsvarande ytterligare bidrag för budgetåret 1953/54. Därvid tillstyrkte lantbruksstyrelsen, att förbundet av det för budgetåret 1953/54 anvisade förslagsanslaget av 158 300 kronor till understöd åt seminariet skulle till ytterligare bidrag nämnda budgetår få taga i anspråk ett belopp av högst 25 000 kronor. För att hålla förbundet skadeslöst mot uppkommande driftunderskott och för att i någon mån råda bot på de värsta missförhållandena vid seminariet anser lantbruksstyrelsen oundgängligen erforderligt, att förbundet för nästa budgetår kommer i åtnjutande av ett extra

driftkostnadsbidrag av 40 000 kronor. Beloppet avses skola användas till byggnadsunderhåll och skollokalerens upprustning, till avlönande av extra biträdespersonal i kök och trädgård, till underhåll och inköp av inventarier, till anskaffning av undervisningsmateriel (tvättmaskin och frysbox) samt till exkursioner.

Departementschefen har anfört följande.

»Såsom framgår av det föregående har Kungl. Maj:t genom beslut den 9 oktober 1953 bemyndigat chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla sakkunniga för att verkställa en översyn av utbildningen utav lärarinnor inom det husliga området i dess helhet. I avvaktan på resultatet av översynen är det enligt min mening angeläget, att möjlighet beredes lanthushållningsseminariet å Rimforsa att fortsätta sin verksamhet i ungefär samma omfattning som hittills. Detta förutsätter emellertid, att seminariet får stöd i form av ytterligare medel. Jag torde få erinra om att 1953 års riksdag medgav, att av det för budgetåret 1952/53 anvisade anslaget till understöd åt seminariet för sagda år fick tagas i anspråk ett särskilt belopp av högst 25 000 kronor (Prop. 150; JoU 23; Rskr. 202). I annat sammanhang denna dag ämnar jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte inhämta riksdagens medgivande till att motsvarande belopp skall få utgå till seminariet från det för innevarande budgetår anvisade anslaget. Då behovet torde komma att bestå, synes det lämpligt, att anslaget för nästa budgetår uppräknas med nyssnämnda belopp, 25 000 kronor, och sålunda bestämmas till (158 300 + 25 000 =) 183 300 kronor.»

Utskottet. Vid behandlingen i fjol av förevarande anslag framhöll utskottet med anledning av två motioner i ämnet, att departementschefen uttalat sin avsikt att låta vidtaga en översyn av utbildningen utav lanthushållslärarinnorna samt att enligt utskottets mening resultatet av översynen borde avvaktas, innan någon ändring i grunderna för statsbidraget övervägdes (JoU 1953: 1, p. 34; Rskr. 9). Sedan det visat sig att seminariet var i behov av omedelbar hjälp, om icke dess verksamhet skulle nedläggas efter den då pågående kursen, medgav emellertid 1953 års riksdag, att ett ytterligare bidrag av 25 000 kronor skulle för verksamhetsåret 1952/53 få tagas i anspråk från seminariets anslag (JoU 1953: 23, p. 1; Rskr. 202). Motsvarande medgivande har även lämnats av innevarande års riksdag (JoU 1954: 2, p. 2; Rskr. 89).

I 1954 års statsverksproposition (IX ht p. 39) har Kungl. Maj:t — under framhållande av att behovet utav ytterligare medel till seminariet torde komma att bestå — uppräknat anslaget med 25 000 kronor till 183 300 kronor. Vidare har i propositionen anförts, att Kungl. Maj:t numera bemyndigat chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla sakkunniga för att verkställa en översyn av utbildningen utav lärarinnor inom det husliga området i dess helhet. I motionen II: 361 har emellertid i anslutning till lantbruksstyrelsens anslagsäskanden yrkats, att ett belopp av 220 000 kronor skall anvisas till seminariet.

Sedan en inom utskottet utsedd delegation besökt seminariet, har utskottet kommit till den uppfattningen, att ytterligare åtgärder måste vidtagas, om icke seminariets fortsatta verksamhet skall äventyras. För att icke föregripa det resultat, vartill sistnämnda översyn kan komma, finner sig utskottet dock endast böra föreslå sådana ändringar i medelsberäkningen, som omedelbart är oundgängligen nödvändiga.

Från denna utgångspunkt vill utskottet i första hand förorda en enligt dess mening ofrånkomlig uppräknig av det särskilda driftkostnadsbidraget med 15 000 kronor till 40 000 kronor. Härtill kommer emellertid, att såsom lantbruksstyrelsen anfört åtskilliga ämnen för närvarande är icke alls eller endast dåligt företrädda i seminariets undervisningsplan. För att utbildningen vid seminariet icke skall få en lägre standard än den vid Fackskolans lanthushållningsseminarium synes det därför nödvändigt att planen kompletteras. Enligt vad utskottet inhämtat bör timplanen för sådant ändamål utökas med följande ämnen och timmar: psykologi, pedagogik och metodik 25 timmar, yrkesinformation 5 timmar, fysik 18 timmar, fysiologi och hälsolära 7 timmar, samhälls- och ekonomilära 9 timmar samt talteknik 16 timmar. Utskottet förordar sålunda att — därest timplanen för seminariet godkännes av lantbruksstyrelsen med nyssnämnda utökning — här för erforderliga medel skall få tagas i anspråk från förevarande anslag.

Vad slutligen angår rektorns lönegradsplacering är utskottet icke berett att upptaga detta spörsmål i förevarande sammanhang. Utskottet förutsätter dock, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på frågan.

Kungl. Maj:ts anslagsberäkning föranleder i övrigt ingen erinran från utskottets sida.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet sålunda,

att riksdagen må, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning och motionen II: 361, till *Understöd åt lanthushållningsseminariet å Rimforså* å riksstaten för budgetåret 1954/55 under nionde nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 198 300 kronor.

Stockholm den 23 april 1954.

På jordbruksutskottets vägnar:

HJALMAR GUSTAFSON.

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Anderberg*, Lage Svedberg, Näslund, Jon Jonsson, Bertil Andersson, Sundberg*, Eskilsson, Nord och Franzén; samt

från andra kammaren: herrar Gustafson i Dädesjö, Johnsson i Kastanjegården*, Hægglom, Jonsson i Strömsund och fru Eriksson i Hallstahammar, herrar Utbult, Lindström, Svensson i Vä* och Jönsson i Gärdsköpinge*.

* Ej närvarande vid justeringen.